СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 252. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 27-го грудня 1944. No. 252. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, December 27, 1944. VOL. LII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

СВЯТА ПЕРЕХОДЯТЬ У ПРИСМИРНІЛІМ НАСТРОЮ

НЮ ЙОРК. — На підставі звідомлень до пресових аґенцій можна схарактеризувати настрій населення вчасі Різдва як присмирнілий. Прилюдного святкування було мало, а кожна родина святкувала або дома або в церкві. Вісти з европейських фронтів причинилися до поважного настрою, а з японського фронту наспіли щойно пізним вечором в понеділок по радіо вісти про велику перемогу. Майже кожна родина має когось у воєнній службі. Споміж 11 міліонів вояків та воячок більша половина находиться тепер на воєнних фронтах.

Великі радіо-стації приносили вісти, розмови й співи з усіх кінців земного глибу, а деякі радіо-стації давали нагоду воякам переповідати свої переживання вчасі Різдва.

Шпиталі були переповнені новими жертвами війни і це багато причинилося до приглушення святочної радости. У північних частинах краю сніг нагадував невигоди воякам на европейських фронтах, а південиі стейти мали дощ.

ПРЕЗИДЕНТ ЗА РІЗДВО БЕЗ ВІЙНИ.

ВАШИНГТОН. — Учасі церемоній при громадським різдвяним деревці, які відбулися в Білому Домі в неділю вечер президент Рузвелт виголосив по радіо „постанову справедливо думаючих людей і народів, щоб такі Різдва, як це, що ми його святкуємо тепер, вчасі війни" більше вже не вертали. „Ми ще не знаємо, коли прийде наша перемога, але наші вороги, хоч мають ще резерви людей і військову силу, знають, що вони програли" — голосив президент.

ПАЙКУВАННЯ НА ВАЖНІ ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ.

ВАШИНГТОН. — Бюро Адміністрації Цін про- [illegible] від найближчої неділі, а зменшення кількости цукру від Нового Року. Таксамо поставлено під пайкування 5 родів різних городин у бляшанках. До цих городин належать: Спараґи, горох, шпінак, зелена фасоля і кукурудза. Масло підскочило із 20 на 24 точок у пайках. Деякі пайкові значки (як сині 5 і червоні значки P5) будуть уневажнені. Таксамо і значки на цукор будуть уневажнені за виїмком значка ч. 24. Мясо будуть видавати на червоні значки вже від найближжої неділі.

АМЕРИКАНСЬКІ НАФТОВІ ДЖЕРЕЛА НЕ ЗМІНЕНІ.

НЮ ЙОРК. — Ґеольоґічні знавці стверджують, що припаси нафти в американських підземних джералах не зменшилися впродовж 1944. року не зважаючи на те, що в біжучому році вичерпано з них 1,680 міліонів барилок, отже на 12 відсотків більше, ніж в 1943. році. Знавці твердять, що припаси сирої кипячки в підземних збірниках виносили на початку 1944. року 20,064 біліонів барилок. Коли з них добуто більше ніж півтора біліона барилок, то це значилоби, що в Злучених Державах є ще кипячки на 20 літ. Та ці обрахунки не можуть бути точні тому, що ще не найдено всіх способів відкривання нових джерел нафти. Обрахунки відносяться лише до цих джерел, які досі відкрито.

ЗАБОРОНИЛИ КІНСЬКІ ПЕРЕГОНИ В АМЕРИЦІ.

ВАШИНГТОН. — Директор Воєнної Мобілізації Джеймс Ф. Бирнес проголосив, що від 3. січня 1945. року будуть заборонені всі кінські перегони в краю тому, щоб щадити робітників і воєнні матеріяли. Разом з тим заборонені перегони псів та всякі інші подібні перегони й гри. Бирнес видав розпорядок, щоб поборові бюра перевірили всіх атлетів, чи вони придатні до воєнної служби, чи ні. Новий розпорядок впаде цілим тягарем на підприємців у Флориді і Каліфорнії де процвитали досі ці спорти у зимових часах.

„Перегоновий промисл" затруднював в 80 перегонових уладженнях 11,250 людей, стягав річно 18,000,000 публики, які видавали на заклади $1,126,308,000 і приносили стейтам податку $56,000,000, а для воєнних цілей давали податку $16,000,000. На утримання перегонових уладжень видавано $50,000,000, коні коштували $55,000,000, а уладження $175,000,000.

Самий стейт Ню Йорк втратить в податку на 1945. рік $27,000,000 внаслідок заборони переговорів.

ЗМЕНШЕНО ЧИСЛО НАКОЛІСКІВ ДЛЯ ЦИВІЛІВ.

ВАШИНГТОН.—Бюро Адміністрації Цін призначило на січень 1945. року на 200,000 наколісків менше ніж минулими часами. Розпорядок дотикає як особові авта, так і вантажні троки та омнибуси. Всіх наколісків для особових авт буде виданих 1,800,000.

Президент плянує розмову трьох потуг на місяць лютий

ВАШИНГТОН. — Розмова Рузвелта-Чорчила-Сталіна плянується десь поза границями Злучених Держав на місяць лютий 1945. р., а повні наради Обєднаних Держав на місяць березень в Злучених Державах. Ці наради мають на цілі начерк повних плянів для світової мирової організації. Оце є передбачування праці для президента Рузвелта, як про це можна довідатися з дипльоматичних кол.

Появилися пляни, щоб у нову світову організацію заінкорпорувати бувшу Лігу Націй. Багато з її бюр досі ще мають міжнародне значіння.

Для підготови вирових плянів мають бути покликані до президента сенатори Джзеф Г. Бал з Минесоти і Карл А. Геч з Ню Мексико. Вони відбули в суботу конференцію з президентом і після цього оголосили прилюдно заяву, що положення в ділянці міжнародньої дипльоматії дуже поважне. Здогадуються, що тому вони не подавали більше вістей із минулої розмови з президентом, що мають від себе подати думки, як наладнати напружені дипльоматичні відносини.

Крім цих двох сенаторів притягнено до порозуміння ще сенаторів Гаролда Буртона і Листера Гила. Вони мають перевести в сенаті резолюцію із заявою, що сенат є прихильником створення міжнародньої організації миру. Це посунулоб наперед справу створення міжнародньої організації.

РОСІЯ МАБУТЬ ВИЦОФАЄТЬСЯ З ЛЕНД-ЛІЗУ

ВАШИНГТОН. — Росія може вицофатися з Ленд-Лізу при кінци теперішнього речинця, як про це звідомляє Краєвий Союз Вирібників—„НАМ". Бюро цеї організації виявляє, що четвертий протокол, на підставі якого Росія побирає Ленд-Ліз в теперішнім фіскальнім році, Совєти не підписали, хоч вони дістали його до підпису перед 10 тижнями.

НАМ передбачує, що всі закупи для Совєтів будуть тепер переводитися через торговельну совєтську аґенцію Амторґ, замісць через урядову совєтську комісію закупна. Понад те, Совєти будуть могли купувати через міжнародній пул, створений на монетарній конференції в Бретон Вудз.

Хоч четвертий протокол ще не підписаний, то воєнні матеріяли далі йдуть до Совєтів із Злучених Держав. Одначе уряд твердить, що ці достави йдуть на ризико самих американських підприємців, за котрі уряд не ґарантує, поки протокол не підписаний.

Німці вимордували 700,000 людей у трьох таборах смерти

МОСКВА. — Надзвичайна совєтська державна комісія для розсліду воєнних злочинів подає, що німці вбили коло 700,000 осіб у таборах смерти в [illegible].

Рапорт каже, що між іменами вбитих є багато американців і британців. Між жертвами переважали одначе українці, поляки, чехословаки й югословяни. Табори містилися в Янові, Ситаделі й Лисеничах.

Розведене слідство ствердило теж, що німецькі сторожі не тільки вбивали там людей, але й над ними жорстоко знущалися. В одному випадку командант янівського табору забавляв свою 9-літню донечку, підкидаючи в гору двоє 4-літні діти й стріляючи до них у повітрю.

ТВОРЯТЬ НОВИЙ МАДЯРСЬКИЙ УРЯД

ЛОНДОН. — Москва подає вістку про вибір тимчасового мадярського державного сойму, котрий приступив негайно до створення тимчасового мадярського уряду. Осідком уряду буде місто Дебрецин.

Сойм вибрав своїм предсідником Белю Зеде, професора права в правничій академії в Мішкольцу. Сойм взиває мадярів зірвати звязки з Німеччиною, підписати примиря з Аліянтами та почати війну з Гітлером. Мовляв, Мадярщина не може сидіти зо заложеними руками, як російські армії її визваляють.

Британське радіо передало заклик Мадярської Ради в Британії, що взиває мадярів з краю працювати для створення уряду, опертого на силах спротиву проти Німеччини і її ставленників. На чолі Ради стоїть граф Каролі. Вона поклала собі за ціль забезпечити для всіх мадярів демократичні права і виелімінувати з краю впливи фашистів і реакційних елементів.

СВЯТОЧНІ ПРИВІТИ ПАПИ Й БРИТІЙСЬКОГО КОРОЛЯ

ВАТИКАН. — У своїм Різдвянім заклику папа Пій висказав надію на вчасний мир і на міждержавну організацію для запобіження в майбутньому всяких аґресій. Він заявився за покарання воєнних злочинців, але проти засуджування цілих народів. Він вказав на тенденції до демократії, котра мовляв може жити при монархії, але не при автократії.

Британський король Юрій у своїм заклику до Імперії заповів кінець націзму.

КАРДИНАЛ КЛЕЙМУЄ ПЕТЕНА

ПАРИЖ. — Кардинал Тісеран заявив тут оноді публично, що маршал Петен це людина, позбавлена всяких моральних і релігійних переконань. Заява кардинала звернула загальну увагу в Франції зогляду на важне становище кардинала при Ватикані.

З БОЇВ У РУРСЬКІЙ ОБЛАСТИ.—Тільки ріка Рур відділює ось тих американських вояків від ворога, що був в окопах на другому березі. Та як американська артилерія ці окопи збомбардувала, наші вояки виходять з криївок і біжать, щоб чимскорше дістатись на другий беріг ріки.

НОВА НІМЕЦЬКА ОФЕНЗИВА В БЕЛЬҐІЇ

ГОЛОВНА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ.—Німецьку офензиву в Бельґії й Люксембурґу здержало в суботу аліянтське летунство, вдаряючи масово по передових частинах ворога та по його комунікаційних засобах. На другий день одначе ворог почав нову офензиву, в котрій він напирає у напрямі міста Рошфорту й ріки Мезу, а при тому старається получити зі собою ці два наступи на аліянтські лінії. Ворожий наступ, що націлюється на Рошфорт, уже дійшов до місцевости Грандмель. Новий наступ полученний для ворога з кольосальними втратами.

Американські літаки доконали в суботу коло 6,500 вилетів, у неділю коло 4,000. Коло 400 великих бомбовиків, у товаристві такого самого числа боєвиків, били весь день по залізницях, гостинцях і мостах, котрих уживають офензивні ворожі війська. Знищено при тому в боях 44 німецькі літаки. Американці втратили 13 бомбовиків і 19 боєвиків.

ВІДТЯТО БУДАПЕШТОВИ ОСТАННІЙ ВИХІД.

ЛОНДОН. — Будапешт тепер окружений Червоною Армією просто з усіх боків. Червона армія перерізала вже й останню залізницю для виходу з мадярської столиці. Тільки 9-милева прірва в лінії російських військ ще не замкнена.

Подаючи про ці успіхи, московський комунікат доносить теж про поважні успіхи на Словаччині, головно над рікою Гроном в околиці міста Левиць; цей наступ видно наміряється на міста Відень і Братиславу, з котрих перше віддалене на 98 миль, а друге на 65 миль. На північний-захід від Будапешту Червона Армія заняла місто Чольнок.

Совєтський комунікат підчеркує, що в усіх цих наступах мадярські й німецькі війська поносять великі втрати в людях і матеріялах.

ПРОБУЮТЬ ПОЛАГОДИТИ ГРЕЦЬКУ ВІЙНУ.

АТЕНИ. — Сюди приїхали несподівано британський премієр Чорчил та британський секретар заграничних справ Іден. Видно будуть старатися поважно полагодити грецьку крізу, бо Чорчил негайно скликав всіх політичних провідників, у тому числі й лівих, на конференцію. На цій конференції проводити буде архиепископ Дамаскінос.

У Лондоні вважають подорож Чорчила й Ідена за доказ, що британський уряд уважає грецьку крізу дуже важною справою для Британії й Аліянтів. Виїзд Чорчила був великою несподіванкою для преси, котра щойно написала, що премієр збирається святкувати Різдво в кружку своєї найближчої родини. До цеї візити одначе заставила його певно преса своїм критичним становищем до урядової політики супроти Греції.

КАМПАНІЯ НА ОСТРОВІ ЛЕЙТЕ ПОКІНЧЕНА — „НАЙБІЛЬШОЮ ЯПОНСЬКОЮ ПОРАЗКОЮ".

АМЕРИКАНСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ФИЛИПІНСЬКІМ ОСТРОВІ ЛЕЙТЕ. — Генерал МекАртур заявив, що американські війська на острові Лейте вже просто покінчили свою кампанію, занявши останню позицію ворога. Остається американцям тільки „вимести" відворані ворожі відділи.

Каже генерал МекАртур, що генерал Ямашіта поніс може найбільшу поразку в історії японської армії. Японські втрати на острові виносять 113,221, з котрих тільки 493 попало в полон, всі інші вбиті.

Після того, як 77. Дивізія заняла порт Пальомпон, останню твердиню ворога на Лейте, ворог уже не ставив властиво ніякого спротиву, і 32. дивізія й Перша Дивізія Кавалерії дійшли негайно до західного берега острова без ворожого спротиву.

За американськими обчисленнями, число вбитих по японськім боці було принаймні 24 більше, ніж число вбитих по американськім боці.

ШВАЙЦАРЦІ ЗБИЛИ АМЕРИКАНСЬКИЙ БОМБЕР.

БЕРН. — Швайцарські протилетунсхкі гармати зострілили з повітря один американський бомбовик. Вбили при тому 2 людей з його залоги. Один зо залоги пропав, а шістьох інтерновано.

Літак зострілено підчас повітряної атаки на Констанцу й Донавшінґен, у котрім американські формації бомбардували місто Тайенґен. Бомби вбили в Швайцарії одну особу й ранили 8. Американці видно били по окрузі Зінґені, через котру є достава матеріялів з Німеччини до Італії.

АМЕРИКАНСЬКІ ВОЄННІ КОРАБЛІ ОСТРІЛЮЮТЬ ЯПОНСЬКІ ОСТРОВИ.

ПЕРЛ ГАРБОР. — Американські воєнні кораблі помагали літакам бомбардувати японську повітряну базу на острові Іво, що лежить у ґрупі Вульканічних островів, (у полудневім напрямі від Токіо). Зроблено японцям поважні шкоди.

Японське радіо доносило теж про бомбардування американськими нищітелями островів Бонін.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну ядреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКА, ВІЙНА Й ПОЛІТИКА

Европейський кореспондент щоденника „Ню Йорк Таймс" Герберт Л. Матюз замітив недавно тому в своїй кореспонденції з Італії, що підчас коли „Британія, Росія й інші европейські держави добачують у війні засіб політики, то в Злучених Державах війна це якась чисто й вузько мілітарна справа — треба (мовляв) виграти війну і вертатися домів".

Редакція часопису незадовго, потім розправилася з тим поглядом на війну.

„Ню Йорк Таймс" признає, що в Америці справді є багато людей, які власне так дивляться на війну. Не тільки так дивляться, каже часопис, але й цим гордяться. Мовляв, вони добачують в европейськім погляді на війну себелюбство й вузкозорість, а зате в своїм, „американськім", погляді бачуть ширину погляду й альтруїзм. Тимчасом, каже часопис, дещо розваги покаже, які дійсно слабі основи має це становище. Адже думаюча людина повинна брати участь у війні для якоїсь цілі. Те саме відноситься й до народу й до держави. Так власне дивляться на війну Британія, Росія й інші держави. Для них війна має передусім захоронити їх перед сущною загрозою, а далі захоронити в майбутньому перед повторенням такої загрози. Вони пробують добитися до мира, який тривав би можливо як найдовше. Для них війна є отже частиною політики.

За те багато американців, — каже „Ню Йорк Таймс", дивиться на політику як на основне лихо. В них політика це затії для розбудови сфер впливів, це сумнівні мілітарні аліянси, це збогачування держави кольоніями й посілостями, це крутійство, митарства, насильства.

Коли одначе так є й коли так не повинно бути, то ті люди, що на таку політику не годяться, не можуть сидіти зо заложеними руками, вдоволяючися голошенням засади: Держімся здалека, не мішаймося! Як американці займуть таке становище, то власне це піддержить найкраще той порядок, котрого вони не люблять. Зарятунком на себелюбну політику інших держав є не невмішування Америки в політику світа, а власне вмішання в неї й направлення її в іншому, бажаному напрямі.

Політики світу, каже „Ню Йорк Таймс", не можна поправити занявши себе чесною державою або проголошенням кількох ідеалістичних кличів. Розумну політику в світі можна перевести тільки через специфічні рішення в специфічних ситуаціях. Власне теперішня війна подає нам цілу низку нагод для таких специфічних рішень. Італія, Бельгія, Франція, Польща, Югославія, — це все специфічні ситуації для переведення в життя кращих засад. І як американська політика в кожній такій ситуації возьме участь і постарається ввести в кожній з тих ситуацій якусь кращу засаду, то з цього всего разом виробиться краща загальна світова політика, яка буде краще утривалювати мир в світі для всіх держав, і для Америки в тому числі, ніж себелюбні махінації кожної держави, обчислені на звеличання себе самої в світі, без огляду на добро інших.

„Чотири засади" і „Чотири свободи" та Україна

З нагоди вияву президента Рузвелта про неіснування окремого документу Атлянтійського Чартеру, проголошеного 14. серпня 1942, нагадують ідеалісти 14 точок президента Вилсона з 8. січня 1918. Для декого ось тих 14 точок є пригадкою про самовизначення народів. Наділі так воно не має бути, бо самовизначення народів не було поміщене в 14 точках, а в так званих „Чотирьох Засадах", що їх президент Вудро Вилсон проголосив у конгресі 11. лютого 1918 року. Щойно в четвертій засаді сказав він тоді таке: „Що всі ясно означені змагання народів мають бути узнані й заспокоєні на якнайбільше їх задоволення".

Хоч як дивним виглядає заява, що Атлянтійський Чартер не існує як формальний документ, то й це не зміняє суті самої справи. От Вилсонові 14 точок та 4 засади були формально списані, а їхня доля може ще гірша, й трагічніша від того, що вже тепер діється з засадами Атлянтійського Чартеру. Саме про те хочемо дещо сказати, зокрема у відношення до українського народу.

Як на Атлянтійський Чартер покликуються тепер малі держави і поневолені народи в тому переконанню, що він забезпечує свободу і справедливість для всіх поневолених, так ще дотепер тісамі народи згадують про Вилсона в подібний спосіб; як згадує Шевченко Вашингтона „з його праведним законом". Значить згадують властиво щось у роді леґенди, яка створилася довкола президента - мученика, Вудрова Вилсона. Саме таким представляють Вилсона теж на американській фільмі, висвітлюваній широко перед останніми виборами на президента. Зате інакше виходить засада самовизначення народів і самий її автор, президент Вилсон, у книжці американського секретаря стейту Роберта Ленсинга, виданій в 1921. році під наголовком „Ди Піс Неґошіейшенс, ей персонал нарратив" („Мирові переговори, особисті спогади").

Пригадуємо, що Роберт Ленсинґ, як секретар стейту за часів Вилсона, був разом з полковником Едвардом М. Гавсом американським комісарем на мировій конференції в Парижі, чи там у Версаю. Тому його спогади можна вважати за наскрізь достовірні і вони є для історика одним з джерел про цю важну подію.

Ленсинґ пише, що засаду самовизначення вставив самий Вилсон у Артикул III. заповіту Ліґи Націй, але цей артикул перероблено вже на засіданню Ліґи на артикул 7 і цілком перевернено його значіння. Бо коли в Артикулі III., начеркненім президентом Вилсоном, була, між іншими, мова про ґарантію границь держав, але із умовою, що буде дана воля народам до самовизначення, то в поправленім начерку заповіту Ліґи Націй вже цеї застороги нема, лише є проста ґарантія для існуючих границь держав.

Тому, що Ленсинґ не брав участи в Раді Чотирьох, на котрій перероблювано цей артикул, він каже, що не знає, яких арґументів ужили інші учасники нарад, щоби спонукати Вилсона вицофати засаду про самовизначення.

Та на тім ще не кінець. Самий Ленсинґ, як він сам признається, не вірив у можливість самовизначення народів. Тому він цієї справи не форсував. Але він дивується, чому Вилсон так легко резиґнував із своїх власних засад.

На доказ, що саме так було, наводить Ленсинґ факти.

І так: У договорі в Версаю і в договорі в Сан Жермен, в котрих вирішувано долю Австрії, їй заборонено покликатися на засаду самовизначення і недопущено до її злуки з Німеччиною.

А потім (на стор. 99 в другім відступі) пише Ленсинґ дослівно так:

„Та пан Вилсон ще більше здискредитував фразу (самовизначення) тим, що для Росії він придумав політику, яка зневажала засаду. Народи Естонії, Латвії, Литви, України, Ґеорґії й Азербейджану виказують кровю, мовою і різницями расовими, що вони мають в більшій чи меншій мірі характер відмінних національностей. Всі оті народи мають аспірації стати незалежними державами. А проте впродовж нарад у Парижі, а також і потім уряд Злучених Держав постійно відмовляв населенню згаданих земель виявити свою волю щодо того, під якою владою вони хочуть жити. Навпаки, цей уряд заявився в хосен „Великої Росії", яка обіймає безмежну територію старої імперії за виїмком тих провінцій, що належали до розібраного Польського Королівства і країв, що припали Фінській Републиці".

Ленсинґ каже, що він ніколи не обговорював справи самовизначення з Вилсоном, але від себе приготовив 21. вересня 1918 р. меморандум для Мирової Конференції для наладнання територіяльних питань і в шестій своїй точці він написав таке: „Україна має стати державою в Російській Конфедерації, а до неї має бути прилучена та частина Австрійсько-Угорської імперії, на якій мешкає в більшости українське („руське") населення".

Дальша доля українського питання на Версайській конференції звісна з недавної історії. Тут хіба пригадаємо, що вже 27. червня 1919 р. „Рада Чотирьох" дала Польщі дозвіл „ужити армії Галера або якогонебудь іншого її війська, щоб привернути лад у Східній Галичині і прогнати розбишаків з краю". Цими „розбишаками" мали бути большевики, бо польські політики представляли Аліянтам неправдиво війну Польщі з Західно-Українською Народньою Републикою і з Українською Галицькою Армією як війну — з большевиками.

Від того часу, як бачимо, багато змінилося. На бажання інших потентатів проганяють тепер з Польщі польських „бандитів" і не пускають до неї її леґального уряду на вигнанню. Божа кара! Вона вказує наглядно, що злочинство безкарно не минає. Тому треба вірити, що якби хто не крутив „Чотирьома засадами" Вилсона чи „Чотирома свободами" Атлянтійського Чартеру, ці засади не щезнуть, а таки, скорше чи пізніше, будуть признані і в практиці як основні права людини і права народів. І доперва тоді, як це здійсниться, відітхне лекше й український нарід.

ВЧИТЕЛІ В МАЙБУТНЬОМУ

Так звана Комісія для Виховання Вчителів видала цими днями широкий, бо понад триста сторін довгий рапорт про важливе питання вишколу вчителів для післявоєнного періоду. Цей рапорт є цікавий для всякого, що думає жити в цьому післявоєнному періоді.

Як відразу можна догадатися, рапорт виходить зо заложення, що дотеперішній вишкіл учительських сил не відповідає вимогам краю та що в дотеперішній програмі виховання вчителів треба поробити далеко йдучі зміни, якщо вчителі мають сповнити краще своє завдання супроти складного життя, яке певно жде по цій війні ввесь світ, а в тім і Америку.

Рапорт щоправда не робить дотеперішньому в и х о в а нню вчителів ніяких радикальних закидів, одначе він ставить перед майбутніми вчителями багато трудніші завдання й зогляду на те й жадає для них глибшої підготови. Вчителі майбутнього, каже рапорт, будуть заставлені співпрацювати з різними іншими громадянськими встановами й орґанізаціями при складанню програм для піднесення якости життя в своїй громаді. Вчителі будуть заставлені розвивати здібність до ширшого погляду на питання життя — чи то в підростаючій дитині, чи в більше дозрілому молодці, чи в самій школі, чи серед ширшої громади.

Кажуть при тому автори рапорту, що в майбутньому студенти будуть потребувати брати активну участь в більшій мірі, ніж це було досі, в плянуванню й розцінюванню свого вишколу вміру його поступу. Майбутня школа мусить класти більший натиск на безпосередний досвід і так звану групову акцію. Через те й учитель майбутнього, каже рапорт, буде мусіти розуміти краще, як росте й розвивається людина та чому саме вона поводиться так, як вона поводиться.

Зогляду на ці збільшені вимоги до вчительства вчителі мусять брати завдання виховання вчителів у як найширшому розумінню. Вони мусять зрозуміти, що виховання вчителя це не тільки його шкільна наука, але весь його життевий досвід, просто його ціле минуле до початку вчительської служби. Що більше цю науку треба ще й розтягнути на доповняючу науку, вже по зложенню остаточних іспитів.

Модерні школи для вчителів повинні виховати вчителів, що відповідають збільшеним вимогам наших часів. Найважніші зміни зайдуть у так званім „груповім думанню" або здібности до кооперативної акції вчительського тіла. Реформа в тому зглядi не буде така легка, бо, як звісно, вчителі часто ховаються боязливо поза свої признані права й не відважуються робити якихнебудь рішучих кроків для конечної реформи вчительства.

Вчителі майбутнього повинні перемінити з ґрунту своє духове наставлення й вдоволятися тільки найкращим приміненням наукового знання й суспільного світогляду до сучасних проблем таких, які вони в дійсности є.

Як перший крок на дорозі до цього нового погляду вчителі повинні почати студіювати тло життя студентів та їх життеві інтереси. Для цеї цілі треба буде вжити широко різні засоби навчання, які тільки досі вживалися, як: спільне плянування вчителів і студентів, робота в робітнях, екскурсії на поле, поглядові засоби, і т. і.

Досі наука в вищих школах була більше корисна для індивідуального зусилля; коли в майбутньому будуть заводити групову діяльність, то прихильники старої методи певно будуть цьому противитися. Прийдеться вчителям майбутнього перемогти цей опір. Цей опір буде немалий, бо досі вчитель у вищій школі був звичайно спеціялістом, що працював на своїм невеличкім полі, не мішаючися в роботу на найближчому від його полі. Є в Америці колеґії, що мають учительський збір з півтора сотки вчителів, так розбитих і внаслідок цього мало здібних до групового виступу.

Зрештою кожний з таких спеціяльних професорів, раз ставши таким спеціялістом, боронить опісля своєї ділянки проти посягань інших професорів. Він поводиться так, гейби він набув у своїй спеціяльній ділянці застарілі права, яких ніхто ні сміє йому нарушувати. Він часто й не бачить, що займаючи таке становище, він не допускає цілої ґрупи людей до якоїсь ґрупової акції.

Всеж таки ситуація не є зовсім безнадійна. Передусім у самій вчительській професії панує тепер загальне невдоволення. Спеціялізація в навчанню посуненого вже так далеко, що вже й учителі домагаються нагоди для більше обєднуючої політики. На неоднїй ділянці спеціялізацію посунено так далеко, що вчений не розуміє вповні нових відкрить, поки він не покличе допомоги з боку інших покревних ділянок.

Все це, могло би здаватися, відноситсья тільки до самого вчительства, а не до звичайних людей майбутнього. Одначе так воно не є. Складнішим стає нове життя не тільки для вчителів, але й для всего людства. І коли вчителі приготовляються до ускладняючогося життя, то й „звичайні люди" повинні розуміти, що життя ускладняються й для них та що воно теж вимагає глибшої уваги, ніж цього вимагало життя в минулому.

З БОЛЬШЕВИЦЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ПРОПАҐАНДИ

Десь перед місяцем большевики в Америці відновили, а може лише посилили свою діяльність. Так напр. у Ню Йорку вони відкрили аж дві радіопрограмі, одну чисто українською мовою, а другу „карпато-русскою". Хоч у першім виступі в українській програмі вони маскувалися настільки, що не признавалися до комунізму, то в дальших промовах вони вітверто розхвалюють свою ґазету і большевицьку діяльність із усіми „воюзами", „вістями", „ріліфами". Крім аґітаційних промов і фантастичних новинок із ніби небувалого розвитку українського життя під Совєтами, йде теж така пропаґанда американського патріотизму, якої вже хіба ніхто не переліцитує. А при ній нагоді сиплять погрози, звернені в сторону українських самостійників.

Випробувавши таку систему на шкірах українців пішли большевики ще дальше в своїм розгоні. Із „карпато-русскої" радіо-програми вони в троха лемківськім і в троха кацапськім письменнім „язичію" пускають вісти про фантастичні події на ніби „Подкарпатской Руси", яка будиться до свого „родимого" життя й висилає вірно-підданчі заяви до „батька" Сталіна не лише в імени „народу", але навіть „греко-католической церкви". При тім кладеться особливий натиск на те, що заяву підписали католицькі священики, ба навіть і єпископ.

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

У двох частинах

(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю"

102)

Знов заховалися глибше в ліси. Напруживши зусилля вгналися за добу верств з пятьдесять. Над раном дванадцятого дня несподівано для ворога зявилися в околицях Камінь-Кошірська. По короткому бою розігнали з пересердя ворожі запільні частини і місто здобули. Захопили в бою дві зенітні гармати, шість скорострілів, десятків зо два коней. У час бою міщухи поховалися, та коли корпусний штаб підїхав до волостної управи — його зустріла делеґація хлібом і сіллю, на чолі з рабіном общини.

На очах зчудованих міщухів хліб у тій хвилі розрізано і старшини взялися його уминати наче Бог зна які ласощі. Корпусний наказав зібрати запас печеного хліба, вівса або ячменю. Міщухи забідкалися. Присягалися, що все підчистили німці. Штабовці пробували їх усовістити, але дарма. Погодилися, коли Павлоцький загрозив вислати військові відділи обшукати обійстя й забирати живність справді всю до чиста, а до того накласти на місто грошеву контрибуцію. Певний, що не мало знайдеться охочих прислужитися німцям — розпорядився обставити місто густими стійками. У дооколичні села вислано заслони. Штабовці сумнівалися, чи хто з міщухів наважиться німців про голод у корпусі повідомляти, та обережність обережністю. Однак не далі через годину від стійок приведено двох зловлених осібняків — міщуха і перебраного у цивільне німецького піхотинця. По допиті оба закінчили своє земне життя. Аж тоді потягнулися з запасами харчів міщани.

Бойові трофеї ні міщанські запаси живности стали нічим в порівнанні великих запасів, залишених у російських складах. Через брак залізних доріг поблизу не вспіла їх вивезти російська армія, а нагальний відступ перешкодив знищити. З тих причин не поспіли зо складами порадити австро-німецькі частини. Запаси артилерії корпус поповнив по сімдесять стрілен на гармату, такого запасу батерії не бачили ще від початків війни! Знайдено два десятки справних станкових скорострілів, з пів сотки повеньких англійських автоматів Шоша і Гочкиса, тисяч зо пять ручних круглих і пляшкових ґранат. Набоїв розділено по півтори сотки на бійця, по десяткові тисяч на кожний станковий скоростріл. Нерозпечатаними цинками з набоями наладовано три набойні двоколки. Кожний старшина, до корпусного включно озброїлися коротким японським крісом, повними набійницями. Обловилися не менш поживою: консервами, цукром, сухарями, більше тисячею мішків вівса і ячменю. Командантн розпорядилися викинути все менш потрібне, викидали для прикладу, власні річи, щоб ворогові не залишити стрілива чи поживи. З бідою — корпус забезпечився поживою на чотири-пять днів. Відтепер світ видався йому не таким поганим! 72 гармати без страху могли з ворожою артилерією пограти. Пів сотки станкових скорострілів і 175 автоматів заплювалиб ворога не менш соткою тисяч куль на мінуту. Додавши двадцять стрілів на мінуту кожного бойця — огнева сила корпусу, без артилерії, доходила до трьох сот тисяч куль. Сила аж надто солідна. Виглядало, що корпусний „в сорочці родився", бо крім щастя — іншої причини так великих здобутків корпусу найти не могли.

Обсадивши залогами дооколичні села, корпус розгосподарився у місті. За окраїнами у всі сторони світу Божого гляділи сталеві жерла численних гармат, розтаборувалися гармаші. На довше господарення не аж надто мали часу. Але по кількаденних форсовних маршах поліськими дорогами — занудьгували за відпочинком і люди і коні. Крім потреби відпочивку виникли ще події, що без уваги на заходи ворога, заставляли корпус у Камінь-Кошірську затриматися.

XXIX.

Заведенням воєнно-полевого суду не думав Павлоцький залякувати вояцтво. Звичайно, коли воєнні частини попадуть у критичне становище, підупадає у них дисципліна, пробуджуються у поокремих одиниць прадавні інстинкти знущання над слабшим, трапляються грабунки, трапляється паніка. Цій біді воєнно-полевий суд запобігає. Та не однаково судить! Коли зголоднілий вояк відбере у цивільного бохонець хліба, гладущик молока, вівса чи сіна для свого коня — суд винуватого вояка напімне і накаже забране добро заплатити. Колиж йому забагнеться відобрати, наприклад, годинник — ризикує бути розстріляним.

Вміло боровся з переступствами в дивізії ґенерал А. М. Драґомирів. У кожному поокремому переступстві призначував старшину для розсліду справи. Перед відосланням на суд, у штаб корпусу — наказував привести арештованого, чи арештованих до себе. Сварив, совістив — лайливих висловів Драґомирів не вживав зовсім — і врешті питав, чи той чується винним. Тоді запитував:

— Ну, і щож, по твоєму, я маю з тобою вдіяти? Чи тебе добре збити, чи під суд віддати? Вибирай сам!

Одні суду боялися. Прохали краще вже збити. Драґомирів кликав ординарця. Здоровий полтавець числив винному зуби не шкодуючи. Бійкою й кінчалося.

Та траплялися вояки гордої вдачі. Прохали краще відослати їх судові, а бити себе вони не дозволять. Драґомирів перепитував, чи рішення тверде? Тоді хвалив:

(Дальше буде).

о. П. Понятишин.

ЯК Я СТАВ „ДИРЕКТОРОМ ДРУКАРНІ „СВОБОДИ“?

Спогад. 10).

Щоб бути у близькім звязку зо „Свободою“, єпископ Ортинський переніс мене з Реймі, Па. на парафію в Елізабет, Н. Дж. Тоді я, як директор „Свободи“, міг часто заходити до її редакції, що була ще в Ню Йорку. Я писав також статті в обороні нашого владики як і в обороні нашої церкви проти російського цареславія. Одночасно прийшлось мені бути редактором „Душпастиря“.[1]) Такий обовязок вложив був на мене пок. Сотер. Я редагував „Душпастиря“ через один рік.

Єпископ С. С. Ортинський хотів мати запомогову організацію з віроісповідним гр. кат. характером.

Але з великим жалем годиться сказави, що благородний і похвальний намір У. Н. Союзу помогти єпископові Ортинському в його незавиднім положенні скінчився для Союзу досить нещасно.

Розглянувшись трохи ліпше по Америці, пок. владика бачив, що різні католицькі народності, як німці, поляки, словаки, мали свої великі запомогові організації з віроісповідним, себто суто католицьким характером. Особливо припали були владиці до вподоби Лицарі Колюмба, братня і добродійна організація католиків у Злучених Державах і Канаді. Наслідком того зродилась у пок. Сотера така гадка, щоб й українці-католики повинні би теж мати свою запомогову установу. Владика думав, що коли члени такої організації будуть звязані з собою не тільки народністю, але й вірою, то вони стоятимуть міцніше при своїй церкві. А розумів теж пок. Сотер, що така українська установа з віроісповідним характером зможе через свій орган, що його вона мусілаб видавати, відбивати успішно всякі нападки на нашу церкву російських батюшків.

Щоб дійти до такої українсько-католицької організації, до цього були дві дороги, а саме: треба було або заснувати організацію зовсім нову, або перемінити існуючу вже установу, себто У. Н. Союз на організацію з віроісповідним, греко-католицьким характером. Колиб сам пок. Сотер був рішав про справу такої українсько-католицької установи, то безсумнівно бувби він вибрав першу дорогу, себто був би полишив Союз у святім спокою, а натомісць був би старався осnúmвати організацію нову. В тих часах було вже в Америці поважне число українців, і на дві організації, себто на У. Н. Союз як і на цю, що малаб заснуватись, було доволі місця. Щоправда, У. Н. Союз був би може й якийсь час дивився кривим оком, на нову організацію, думаючи, що вона стане його (Союзу) суперником, але згодом був би погодився з тим фактом, що серед американських українців можуть зовсім добре існувати та розвиватись дві запомогові установи.

Та галицькі єпископські радники, що з латинська називаються консульторами, намагались всіми силами, вмовити і переконати пок. Сотера, що шкода завдавати собі трудів з основуванням нової організації, та що це булаб за далека дорога. Думка єпископських радників була така, що треба тільки перевести на конвенції У. Н. Союзу зміну кількох параграфів його статуту і Союз може зовсім легко дістати віроісповідний характер. Кінець-кінцем пок. Сотер дав на цей плян свою згоду. Признаюсь, що я, будучи тоді одним із консульторів, робив замітки, що такий плян може спричинити різні троблі та й скінчитись неудачею, але моїх заміток ніхто не хотів брати під увагу. Пізніше розійшлась була поголоска, що митрополит Андрій Шептицький, який гостив тоді в Америці, дораджував нашому владиці перемінити У. Н. Союз на українську гр.-кат. організацію, але я можу рішуче ствердити (я стояв досить близько до пок. Сотера), що така поголоска була нічим іншим, тільки видумкою. Митрополит зовсім не втручався в цю справу. Вона вирішилась у Філядельфії, коли митрополита в Америці ще не було.

(Дальше буде).

[1]) Душпастир — був це місячник на 24 сторінках, середнього формату, чисто духовного змісту, а друкувався етимольогією тому, щоб читали його передовсім угро-руські вірні. Фонетики закарпатські русини дуже не любили. Наш владика думав, що коли угорщани будуть читати суто духовний періодик, то лайка Вестніка матиме на них менший вплив. Але Душпастир не міг знайти багато передплатників серед угорських руснів, а галичани не конче хотіли його читати, бо він виходив етимольогічним правописом. Потім перейшов Душпастир до Філядельфії та по недовгім часі його видавництво припинилось. — Примітка автора.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ГОЛОС ПРО ТЕ, ЯК Є ПІД БОЛЬШЕВИКАМИ.

Литовський діяч, **Казис Відікавсказ,** що то дописує часто до різних ґазет, а в тому й до українських, надіслав до „Свободи“ відпис листа, який одержав недавно з Риму **Йозас Тислява,** литовський журналіст, від пані **Винкентини Лозорайтієні,** жінки тамошнього представника Литви. Хто прочитає цього листа, то відразу відчуває, що цілком такий самий лист міг би походити й від якогонебудь українця, запротореного на Сибір советською „визвольною“ владою.

Лист цей у перекладі на українську мову звучить ось так:

Шановний Пане: Не знаю, чи Ви ще памятаєте оті старі, добрі часи, коли то ми, заняті працею в одній кімнаті „Елти“ (литовської інформаційної аґенції) читали й перекладали новинки, а Ви їх вигладжували і редаґували? Це були справді щасливі часи. Чи комунебудь тоді могла майнути в голові думка, що після двацяти літ прийде така страшна траґедія; що наш край буде у варварський спосіб знищений і що ми так довго будемо приневолені перебувати на чужині.

Із присланого Вами литовсько - американського часопису бачу, що Ви знову працюєте при ґазеті і що Вам поводиться добре. З приємністю вичитую Ваші статті. Ми тут раді, що Ви йдете по відповідній лінії, а це по такій, що в таких дуже сумних і важких часах стоїте осторонь від спорів, а підтримуєте змагання до єдности. Ви забуваєте при тому всі особисті або партійні справи, а змагаєте лише до однієї цілі: До виборення волі й незалежности для Литви. Ви теж усуваєте (комуністів) Бімбалів та Мізерій із свого середовища та іґноруєте їхні напасти.

Як зачуваю, то в нашій батьківщині діються страшні речі: Там тепер розстрілюють людей тисячами, а на Сибір вивозять десятками тисяч. Вчасі першої окупації Литви большевикам треба було відповідно приготовитися, тому вони тоді щойно по 10—11 місяцях почали здійснювати на великі розміри свій дикий і жорстокий плян. Тепер же, коли вже все готове, то вони лише вивозять або розстрілюють небажаних людей. Страшно подумати! Зокрема сумне і пригноблююче те, що нізвідки нема виглядів на оборону. Що за ганьба для цивілізованого світу! Серед білого дня явно мордують невинних людей, а на це ніхто навіть уваги не звертає. Навпаки, найбільшому вбивникови світу сиплються признання й похвали.

Тут, у Римі, є багато польських вояків, які майже всі перше перебували в Сибірі. Їх там тримали у тюрмах і в робітничих таборах разом з литовцями, отже вони знають багато про наших земляків і від них ми дещо довідалися. Поляки самі порозповідали нам усе, як найдокладніше, про цілу систему депортацій і про нестерпне життя в концентраційних таборах. Щодня, щогодини вмирають там люди масово, але не тому, що це війна і не тому, що вони вязні і не тому, що вони якісь проступники. Ні, це щось звичайне, бо треба осушити тундру, яка обіймає 60,000 квадратових кільометрів, або копати якийсь канал. Так оце повторяються часи фараонів. Просто замучують людей надмірною працею і голодом. Всі вони живуть окремо — мужчини відділені від жінок і дітей.

Між тими поляками в Римі я стрінув і свою колишню ґімназійну товаришку і приятельку, бо в польській армії служать теж і жінки. Її вислали туди з Вільни разом з іншими литовками, переважно звичайними робітницями. Вони їхали 28 днів у відповідно замкненім вагоні, не знаючи куди їх повезуть. Так доїхали до найбільших тайґ Ново Васюган над рікою Васюган, яка вливається до найбільшої сибірської ріки, а це до Обу, повижче Новосибірська. Коли по році вона була переконана, що їй вибила вже остання година і вже прийшла на неї черга попрощатися з цим світом — а була вона ціла спухла з голоду і вже зуби їй розхиталися і вже майже не могла ходити — несподівано прийшла амнестія. Урядовець приніс їй письмо про амнестію, але заки його їй передав, то ще намовляв, щоб вона рішилася остатися в тім, як він казав так високо поступовім і цивілізованім краю. Вонаж там сиділа вже рік, а коли опускала це місце й прощалася з товаришками недолі, мусіла ще раз перейти ціле пекло морального знущання й болів. Вона почула плачі і прохання, щоб не мовчала, а розповіла про це советське пекло цілому світови. Спеціяльно, щоби дала знати в Америку про це, що вони там, зовсім невинно живцем поховані і чому то цілий світ про них забув. Казали вони їй: Кричи, клич, розповідай усім про цю велитенську несправедливість, а може хтось спробує вирятувати нас з цього пекла!

Але горе! Замісць помочи, висилають туди нові транспорти вязнів і ніхто про це навіть не пише. Хто там не був, не може зрозуміти, як таке пекло може існувати. Зокрема страшенне болюче, те, що терплять люди без ніякої вини. І хто то присвоїв собі право позбавляти людей свободи, родини, батьківщини, одним словом: Усього! Усього! І ще вивозити людей з іншого підсоння в чужий, пустинний і зледоватілий край. Це навіть страшно собі уявити!

Ви, що перебуваєте в Америці, розповідайте всім і пишіть про це до ґазет. Ми, коли про це думаємо, відчуваємо жах, але вони там приневолені жити в цьому пеклі.

Коли я прочитала про деякі спори між литовцями в Америці, я подумала собі: Мабуть вони там в Америці нічого не знають, в якім критичнім положенню найшовся наш край і його люди. Мабуть тому вони не пробують помагати своїм землякам більше, ніж вони повинні. А прецінь усім тим, що втекли зпід нагляду енкавудистів треба помогти, хоч би лише тому, що вони тепер ніщо більше, як нуждарі. Коли були ще в Литві, то вже там мусіли щодня являтися перед так званими енкавудистами (давніша тайна большевицька поліція ГПУ), ба навіть і діти, які покінчили 14 літ життя. Ночами зверталися до них телєфонами, щоб провірити, чи вони дома, чи може пробують утікати із советського пекла.

Всі були ще приневолені бути шпигами проти своїх найближчих. Совети це не держава, а дім божевільних, одна велика тюрма. Та не зважаючи на все те, червоні ще й тепер потраплять так сильно обріхувати й ошукувати ввесь світ...

Закінчуючи цей лист, і пересилаючи Вам і всім литовцям доброї волі щирі побажання, благаю Вас водночас не забувайте про цих нещасливців! Пишіть про них до ґазет і розповідайте про них американцям (а також і іншим благородним і милосердним людям). Вірю, що вони зрозуміють і відчують їх недолю, бо наша надія хіба ще може бути тільки на Америку“.

ЩЕ ПРО КНИЖКУ!

Живо сліджу за кампанією в справі поширення української книжки, зокрема тої, що її видано англійською мовою. І треба бути вдячним тим людям, що ту кампанію попирають дописами, чи закупном книжок. Справа книжки ще в нашому громадянстві дуже занедбана. Бо як інакше можна сказати, коли зо мною сталося таке, що як я замовила 25 примірників повісти Івана Франка „Захар Беркут“ у перекладі Т. Борецької, то спродала 21 примірників особам жидівського й айриського походження, дві нашим людям, одну вислала до Англії нашим воякам, а одну собі затримала. А мені здавалося, що всі ті примірники розійдуться у першу чергу по наших хатах, щоб там їх читали наші сини і доні. Та так не сталося. Але якби не було, а таки показується, що книжкова кампанія має успіхи, а подекуди навіть і гарні. Треба тільки більше „Свят Книжки“ і більшої заохоти до книжки у всій нашій пресі в стейтах і Канаді. Як наші люди зацікавляться більше нашою книжкою, то й стануть поступовішими та більше жертвенними і загартованими в українській справі.

Анастазія Г. Біловус,
Дітройт, Міш.

Що писала “Свобода” тому 40 років?

1. грудня 1904.

„РУСИНИ В АМЕРИЦІ“.

Така стаття буде надрукована в грудни в 1904. р. в англійській мові в тижневику „Ди Чаритіс“, що виходить у Ню Йорку. Крім цеї статті будуть там поміщені ще статті про словян у Новім Світі. Ціна тижневика 10 центів.

8. грудня 1904.

РАХУНОК КУПНА ДОМУ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ БУРСИ В ЙОНКЕРС, Н. Й.

Дім, який закуплено (згодив о. Тимкевич з о. Підгорецьким) для Української Бурси, коштує разом з городом $5,500. Народний Фонд в порозумінню з комітетом Еміґраційного Дому дали на цю ціль $1,846.97. Щоби уможливити закупно дому, треба було заплатити $1,500 дня 1. жовтня 1904. р. На домі тяжить ще позичка в будівничім товаристві на $4,000. Довг сплачується місячними ратами.

КАТЕРИНА БРЕШКОВСКАЯ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ.

Славна росіянка, Катерина Брешковская, що перебула 22 літ у вязниці на Сибіри, мала промову в Філядельфії у Новій Пенсилвенійській салі при 6. вулиці 27 листопаду. Говорила від 2 до 6 години про долю російського населення. По скінченню заспівали дві українські пісні мішаною російсько-українською мовою. Серед окликів на честь „бабушки“ опровадили її двічи по салі. Вона була тим дуже врадувана. Народу була велика тьма. Так напиралися, що аж двері виломили. Дивне було те, що тільки москалів нагло явилося у Філядельфії. Але як прислухатися було, то показалося, що це були „москалі“ спід Горлиць, з Угорщини, навіть і від Дрогобича. Як філядельфійський репортер загостив до одного батюшки, то йому представили словака, а репортер написав у ґазеті, що бачив „типічного русского“. — К. Татків.

15. грудня 1904.

ПОСВЯЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ В ЕДМОНТОНІ.

В неділю, 27. листопаду 1904. відбулося посвячення української церкви св. Йосафата в Едмонтоні, в Канаді. Целебрував о. Плятонід Філяс. Церква стоїть на плащі, дарованій французьким єпископом, поставлена грішми, позиченими за його допомогою.

ВОЄННІ РОБОТИ ПЕРЕД РЕКОНВЕРЗІЄЮ

Краєвий Союз Вирібників (Нешенел Асошіейшен оф Манюфекчурерз) проголосив свою програму для відбудови і розбудови продукції на мирні часи в Злучених Державах. При кінці конференції, відбутій в половині місяця грудня 1944. р. в Ню Йорку заявив урядуючий віцепрезидент цього союзу Волтер Вайсенберґер, що зібрані члени перейшли всі можливі точки про воєнну й мирову діяльність, та що зроблено перегляд усіх засобів союзу. На підставі такого докладного розсліду складено плян акції.

Насамперед зібрані прийшли до висновку, що Америка має ще необмежені джерела продукції і їй непотрібно йти слідами малих держав, де уряд перебирає на себе багато підприємств, щоб дати населенню працю. У Злучених Державах основою добробуту повинні бути вільні підприємства. Коли уряд перебирає на себе продукцію, тоді приходить і колективізм, а з ним і обмеження свободи економічної для американського робітника і консумента.

На думку віцепрезидента Вайсенберґера ця справа не лише дотикає бизнесовців, але й увесь загал. Завзята праця мужчин і жінок, які створили нам могутній воєнний промисл, не сміє тепер повернути цих людей в обійми колективного господарства. Це може статися хіба тоді, коли в нас не стане відповідних провідників до вільного, конкуренційного вирібництва, основаного на засадах демократії.

Студії Краєвого Союзу Вирібників виказали, що американці хочуть дальше триматися засади свобідного підприємства. Коли дехто захитався в довірю до такої системи, то це сталося через те, що тут і там не стало доброго проводу. Довіря захиталося через крізу в 1929. р. Багато робітників юнійних та неюнійних почали вірити, що уряд може ліпше повести справу, ніж приватні підприємства.

Краєвий Союз Вирібників піднявся важного діла, а це, щоб виказати, що приватні підприємці з власної охоти і почину докажуть, що вони дадуть ліпший провід у змаганнях як вийти з небувалого положення, ніж хто інший. Союз вирібників знає, що люди хочуть праці, економічної забезпеки, ліпших виробів для життєвих вигід. Отже Краєвий Союз Вирібників уплянував створити багато робіт для заняття робітників.

Усе те придумано для потреб миру в часі так званої реконверзії. Міжтим конечність приневолює нас здвоїти наші зусилля для виконання воєнних робіт. Отже тому треба відложити до слушного часу переводження реконверзії, а всю увагу присвятити війні.

NATIONAL ASSOCIATION OF MANUFACTURERS

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

Плян охорони народного здоровля

Доктор Тамас Паран, головний лікар у Відділі Народного Здоровля, вказує, що одним з важних повоєнних завдань американців має бути охорона народного здоровля. Він запропонував широку програму, по якій все населення країни мало би гарантію охорони здоровля та медичного догляду.

„Наше головне завдання", каже д-р Паран, „є охорона народного здоровля. А це значить охорона здоровля кожної особи. Працюючи разом, суспільство і медичний персонал, можемо осягнути демократичну ціль — рівну можливість охорони здоровля для всіх".

Він пояснює, що останніми часами завдяки блискучим успіхам медичної науки вдалося збудити серед широких мас населення інтерес до охорони здоровля. Згідно з його пляном, має бути поширена шпитальна і медична праця, міри до недопущення хоріб, санітарія, контроля епідемічних хороб. Засоби до праці мають бути знайдені на місцях. Праця матиме підтримку громадянства через асекурацію, податки або комбінацію того і другого.

„Програма охорони здоровля", каже д-р Паран, „запевнить найкраще здоровля та медичний догляд цілому населенню. Шпиталі сьогодня мають перед собою більшу відповідальність ніж коли перед тим. Шпиталі у будучому повинні бути знаряддям для охорони здоровля цілого громадянства і мати можливости не тільки лікувати хорих, але і не допускати до захорувань.

„Широка програма національної охорони здоровля складається з кількох важних частин. Першим кроком має бути використання всіх можливих відомостей на місцях для недопущення хороб. Істнують важні причини захорування і смерти, з якими ми щойно почали боротьбу. Програма охорони народнього здоровля, поширена на кожду громаду в країні, буде мати велике значіння для зменшення кількости захорувань.

„Поширена соціяльна асекурація поліпшить народне здоровля, меншуючи видатки на лікування. Але сама по собі соціяльна асекурація не є програмою охорони народнього здоровля, хочби була як досконала. Вона є тільки частиною і то помічною частиною.

„Я певний, що у всіх 48 стейтах можна перевести програму охорони здоровля відповідно до соціяльних та економічних проблем, щ остоять перед нами. Я не передбачую, що та програма бдує переводитися цілковито урядом, або цілковито приватними заходами. Скорше думаю, що тим займуться одні і другі, щоб задовольнити потреби американського громадянства, яке все більше переконується, що здоровий нарід потрібний так само в часі миру, як і в часі війни". Загальна Рада - ФЛІС.

ШУКАЮТЬ ОСІБ

ПОШУКУЮТЬ СТЕПАНА ШТОГРИНА.

років 53. Питає за ним Ник Бонк і його сестра, з Бурфорд, Онтеріо, Канада. Відомости про це просить нюйорська поліція слати на таку адресу: **Missing Persons Bureau, Police Department, New York, 13, N. Y.**

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФІЛАДЕЛЬФІЯ, ПА.

У справі аматорських вистав.

В нас, в Філадельфії, був довший час брак самостійного драматичного гуртка, в якому гуртувалися лучші аматорські сили, для ведення так невдячної часами праці, а саме для вистав народніх пєс в кращій обрібці.

Початок до цього діла дав С. У. А. й в 1942 році, завдяки, почином п-ні О. Лотоцької, засновано Український Драматичний Гурток ім. Л. Українки, яка і досі є головою згаданого гуртка. В початках цей гурток дійсно мав надзвичайні успіхи моральні й матеріяльні. Дуже добре діло зробив цей гурток, що закупив за $250 свою власну гардеробу, першорядної якости, що є вибагливою для різних імпрез. Друге дуже гарне діло є те, що цей гурток взяв собі за ціль давати вистави для народніх потреб, з порученням собі частини доходів, полученої з видатками. Таким чином вплинуло для тов-а Воєнних Матерей повище $500, на дарунки для наших хлопців, що служать в війську, а інші знов вистави влаштовувались для місцевих кас запомогових організацій. В наступному році гурток задумує дати відповідну виставу на потреби Українського Конгресового Комітету. На ту ціль гурток теж підготовляється йти з колядою між наше громадянство. Це все дуже гарно, похвально, й патріотично, як для заряду Драм. Гуртка й аматорів, так й їхнього режисера Митра Пасічника. Але ніяк не є гарно, ні похвально, що деякі одиниці гуртка замісць взятися щиріше до виконування своїх роль, занедбуються. На проби в них часу мало, або і зовсім нема. Завжди якісь „дейти", або забави на перешкоді, а буває, що розберуть ролі, й ані в голові, що їх треба вивчити, а не ждати на режісера чи суфлера, що він це зробить. Вислідом цього є, що деякі вистави, котрі повинні вийти добре, виходять слабше, й коли так дальше буде йти, то добре імя гуртка, аматорів, й режісера втратить на вартости, до чого за всяку ціну заряд гуртка допустити не сміє. Треба збільшувати сили здібнішими одиницями, а тим, що є, треба вправляти, щоб були лучші.

Цих кілька рядків не пишу зі злоби, але зі щирого серця, бо розумію, що громадянство вистави гуртка любить, на них ходить, а організації запрошують, щоби дати ту чи іншу виставу. Та громадянство теж жадає, щоби ми, беручи на себе обовязки, старалися їх виконувати якнайсолідніше.

•

ЙОНГСТАВН, О.

З 230 відділу У. Н. С.

Річні збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 230. У. Н. С., відбулися в неділю 10. грудня 1944. в Українським Народнім Домі, а зо звіту голови Івана Бріяна члени довідалися, що впродовж року прибуло 75 нових членів. Секретар Іван Павловський пригадав, що головний уряд У. Н. С. зажадав від нас доплиwу нової крови до Союзу у виді нових членів і назначив нам 30 членів. Але, як ми взялися до роботи, то, переконалися, що то не така важка праця і перевищили сподівання головного уряду. При тім Юрій Присташ придбав 3 нових членів, а С. Мош і Й. Угрин по одному. А решту членів, до 75, придбали самі урядники.

Тепер наш відділ має 230 членів старших і 103 в молодечім департаменті, разом 333 члени. В маєтку за 11 місяців відділ мав у приходах загально $4,786.13, а після розходів осталося на банковім конті $708.20, на щадничім конті є $2,174.20. На закупно бондів видано $2,100, отже разом маєток братства виносить суму $4,982.40. Славши звіт, секретар заявив, що він перебув на своїм становищі вже 4 роки і подякував приявним за довіря. Кас. Михайло Мушинський потвердив, що його книжки годяться зо звітом секретаря. Одноголосно дали признання уступаючому урядові.

При внесках Ю. Присташ пригадав, що для нашої будучности потрібна своя домівка на Савт Сайд. Одноголосно рішено, щоб в порозумінню з Політичним Клюбом придбати свій дім. До переведення такого діла вибрали комітет, а до нього ввійшли: Іван Баган і Йосиф Угрин. Через аклямацію вибрано той самий уряд на рік 1945, а лише дібрано 2 свіжих людей до контролі. Отже новий уряд виглядає так: Іван Бріяц, предс. Іван Баган, заст.; Мих. Мушинський, кас.; С. Мош, заст.; Іван Павловський, секр.; Іван Гормич, заст.; до контролі: Ілля Сухий, Йосиф Угрин, Дмитро Войтович.

Побажавши собі „Веселих Свят", члени розійшлися.

Уряд Відділу 230 У. Н. С.

—o—

ТОРОНТО, ОНТ.

Набуто будинок на Інститут Шептицького.

Підчас конвенції молоді, котра відбулася у Гамилтоні, Онтеріо 11. і 12. листопаду б. р. обговорено конечність набуття будинку для студентів, котрі приїжджають на великі студії з різних частей Канади й Америки.

На 21-го листопаду Їх Екселенція Н. Н. Саварин у Торонті обговорили конечність такої інституції з торонтонськими і гамилтонськими парохами. Вислідом цього було те, що всі священики старалися здибати відповідний будинок. Нарешті найдено відповідний будинок. Гарна позиція, будинок триповерховий, мурований, з твердої цегли, а фундамент з каміння збудований 1933 р. Кошт будови був поверх $35,000

Чому властиво потрібно такого будинку в Торонто?

1. Тому, що Торонто має найбільший університет в Канаді, й один з найбільших в порівнанню з американськими.

2. Нема в ньому ограниченя народности студентів (нема квоти).

3. Всі факультети має лише торонтонський і квебецькі університети. Лише ті два в цілій Канаді.

Минулими роками студенти приїжджали до Торонта на різні студії. Многі з них мали і мають трудности з помешканням, харчем, товариським життям, і т. п. Многі, що хотіли ходити на університет, не могли задля високих коштів жити в цім місті.

Щоби тому запобігти куплено цей гарний і відповідний будинок. Дім лише 5 хвилин ходу від головного університету. Студенти будуть теж мали змогу користати з міської бібліотеки й університету. Як схочуть, будуть могли користати з викладів української мови, літератури, історії й ґеографії.

Українська молодь може мати свою централю на цілу провінцію, як і взяти цю інституцію для інших народних цілей.

Ліпшого і більше патріотичного діла українці в Онтаріо не могли зробити, щоби запевнити свою будучність, бо в молоді наша надія і наша сила.

Назва Інституту теж не могла бути відповіднішою як Інститут Митрополита Шептицького, нашого славного у усіми улюбленого духовного і національного провідника. Всі старання будуть ужиті, щоби цей Інститут був гідний славного імени.

На заплачення будинку й закупна потрібніших річей потрібно $20,000. Комітет відзивається отсе до кожного свідомого українця, щоби приступив з поміччю у такому доброму і так конечному ділі. Як кожний українець, що любить свій нарід і дбає про його будучність, дасть свою жертву, та суму $20,000 буде можна легко зібрати.

Ласкаві жертви проситься слати на такі адреси:

Very Rev. P. Kamenecky, 276 Bathurst St., Toronto;

Very Rev. N. Kushniryk, L. D., 436 King Ste., Toronto.

Спис жертводавців буде проголошений в часописи.

За Комітет Інституту Шептицького подав:
о. А. Роборецкий, секретар.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БАРІОН, Н. ДЖ. — Бр. св. Юра, від. 380, повідомляє своїх членів, що **річні збори** відбудуться в четвер, 28. грудня, в 7. год. ввечір, в церковній гали на 25 ул. Просимо всіх місцевих і позамісцевих членів прийти на збори. Буде річний фінансовий звіт, вибір уряду на 1945 рік і інші важні справи. — За уряд: Ю. Диба, предс.; І. Липовий, фін. секр.; Розалія Путас, кас.; Тереса Кравчук, рек. секр.

ТАРЗАН, ч. 1097. Нарушення правила.

Найшовшися в біді, Тайґо порушив правила великих малп: „Убийте Тарзана!" він крикнув. Його товариші були здивовані.

За їх традицією, борець не смів кликати допомоги.

Тарзан теж був здивований. Ним огорнула лють. Він приписав поступок Тайґа його божевіллю.

На хвилю другі малпи завагалися, чи послухати Тайґа, а потім...